

Trovärdiga bilder av svensk psykiatri

STOLTHET & FÖRDOM

– möte med psykiatrin i dag
216 sidor.

Författare: Cecilie Östby, redaktör.

Utgivare: Psykiatriska kliniken i Skellefteå; 2009.

ISBN 978-91-633-5158-7.

»Fördomar – minskar med ökad kunskap« och »Framtiden – ett gemensamt ansvar«.

Boken bygger på intervjuer med patienter, anhöriga, politiker, personal inom äldre-, vuxen- samt barn-

Bilden av psykiatrin i dag präglas fortfarande av »historiska« vittnesbörder exempelvis i filmen »Gökboet«. Nulägesbeskrivningarna som möter oss i media utgår mestadels från ensidig beskrivning av något som gått fel. Utanför riksstämman varje år demonstrerar scientologerna och Kommittén för mänskliga rättigheter (KMR) med flygblad och plakat som kräver att psykiatrin inte längre ska få vara en medicinsk specialitet. Så även i år. Jag rekommenderar er att läsa om organisationen på tex Wikipedia i där dess bakgrund närmare beskrivs.

Därför behövs en motbild.

Med inledningen »Boken tillägnas alla psykiatriarbetare i Sverige som gör ett tålmodigt och fantastiskt arbete för människor i utsatta och svåra situationer« börjar en nyttig bok om psykiatrin i dag och framöver. Jag blir tacksam för här möter jag en bild av psykiatrin som jag känner igen och som speglar den psykiatri, som jag arbetat inom i 25 år, en psykiatri som jag är stolt över men ständigt otåligt vill förbättra ytterligare.

Boken är uppdelad i tre avsnitt: »Stolthet – möt psykiatrin i vardagen«,

och ungdomspsykiatrin, beroendevården, primärvården, kommunens olika verksamheter, polisen och många fler. De olika delarna av vården och omsorgen blir belysta på ett varmt och insiktsfullt sätt av personer som har lång erfarenhet från sina verksamheter. Bilder och berättelser från olika delar blandas; akutmottagningen och heldygnsvården, rehabiliteringen och stödet i boende, arbete/sysselsättning. Olika behandlingsmetoder förklaras på ett enkelt sätt. Genomgående för intervjuerna är det personliga engagemanget för patientens bästa.

Trovärdigheten i boken ökar genom att även de kritiska frågorna och synpunkterna får plats. Frågan ställs: »Hur många fler skall behöva ta sitt liv?« Journalister intervjuas och medias stora ansvar att belysa området på ett sådant sätt att fördomarna minskar, inte ökar, poängteras många gånger.

Sista kapitlet, »Till avvikelens lov i normalitetens land«, och med Owe Wikström, professor i religionspsykolo-

gi, avrundar på ett tänkvärt sätt.

Genomgående har boken ett vackert språk, enkelt och lättillgängligt. För läsaren utan tidigare inblick och kunskap i området underlättas läsningen genom faktarutor som fördjupar innehållet ytterligare samt ordförklaringar som gör facktermerna begripliga när de förekommer.

Det går inte att skriva om boken utan att nämna alla foton! Vackra, illustrativa, symboliska. På detta sätt blir detta inte enbart en bok utan ett konstverk. Både hjärna och hjärta aktiveras, bitvis så mycket att jag rörd får en klump i halsen.

Detta är en bok som jag skulle vilja att många läste. Vi som arbetar på olika sätt med patienter som lider av psykisk sjukdom/ohälsa borde se till att politiker på alla nivåer läser den. Alla kollegor utanför psykiatrin som möter KMR:s påståenden varje år i olika sammanhang. Den borde användas inom utbildningar av personal inom all vård och omsorg och finnas med på journalisthögskolan. Vi som arbetar inom vården borde läsa den ihop med brukare och anhöriga.

Boken kan bidra till att vi tillsammans kan göra vården ännu bättre. För att citera bokens formulering: »Framtiden – ett gemensamt ansvar.«

Lise-Lotte Risö Bergerlind
ordförande i

Svenska psykiatriska föreningen,
psykiater och processchef,
Södra Älvsborgs sjukhus

Tegelsten om neurologins historia

HANDBOOK OF CLINICAL NEUROLOGY VOL 95

– History of neurology
944 sidor.

Redaktörer för serien: MJ Aminoff, F Boller, DF Swaab.

Redaktörer Vol 95: Stanley Finger, MD, Department of Psychology, Washington University, St. Louis, MO, USA; Francois Boller, MD, PhD, Bethesda, MD, USA; Kenneth Tyler, MD, Reuler-Lewin Family Professor of Neurology, Professor of Medicine, Microbiology and Immunology, University of Colorado Health Sciences Center, Denver Veterans Affairs Medical Center, Denver, CO, USA.

Utgivare: Elsevier; 2009. ISBN-13: 978-0-444-52009-8; ISBN-10: 0-444-52009-0.

»Handbook of Clinical Neurology« (HCN) har sedan starten 1968 kommit ut i 96 band där man i omgångar gett en översikt av alla delar av neurologin. HCN brukar beskrivas som neurologins encyklopedi och i en tid där informations-sökandet flyttat från uppslagsböcker till nätet kan värdet av encyklopedier ifrågasättas. Band 95 skiljer sig från övriga delar genom att man här på 944 sidor helt ägnar texten åt neurologins historia och här kan en handbok av uppslagskaraktär motiveras. Anslaget är brett med en tidsmässig ambition att täcka tiden från stenålder till 2000-tal. Det finns i volymen tre olika sätt att närma sig neurologins historia – ett där man kronologiskt följer historien framåt i tiden, ett

där man fokuserar på olika neurologiska sjukdomstillstånd eller behandlingar och ett med regional inriktning.

För en svensk läsekrets är det av särskilt intresse att ta del av vårt lands neurohistoria; här sammanfogad med hela skandinaviska neurologin och förtjänstfullt dokumenterad i ett kapitel av norrmännen Johan Aarli och Ragnar Stien. När man i de allmänt hållna kapitlen söker efter svenskar som lämnat värdefulla bidrag till neurologin är det

Uttömmande om psyksjukdom hos gravida

NÄR KROPPEN ÄR GRAVID OCH SJÄLEN SJUK

105 sidor.

Författare: Lars Haggström,
Margareta Reis.

Förlag: Afecta; 2010.

ISBN 978-91-633-5378-9.

Mellan 10 och 20 procent av blivande eller nyblivna mammor uppskattas lida av psykisk ohälsa. Screening för maternell depression har under de senaste decennierna införts inom barnhälsovården. Nu kommer ett välbehövligt tillskott som noggrant genomlyser aktuell kunskap om flertalet psykiska rubbningar under graviditet och amningsperiod. Kunskapsläget angående möjliga effekter på foster/barn, både av mammans sjukdom och inte minst av tillgänglig medicinering, redovisas ingående. Författarna har inte bara stor egen kompetens inom psykiatri och farmakologi: innehållet har faktagranskats av den mest vederhäftiga expertis vi i Sverige kan uppbringa när det gäller läkemedels effekter på foster och barn, i synnerhet Bengt Källén, som startat och arbetat intensivt med det svenska missbildningsregistret. Ett flertal av de rikliga referenser vi förses med härstammar från Bengt och Karin Källéns studier med Svenska födelseregistret som bas.

Den kliniska bilden vid bi- och unipolär sjukdom, vid schizofreni, ångestsyndrom och post partum-depression får en kortfattad men bra beskrivning.

Hur många vet att modern psykosmedicinering inte påverkar fertiliteten lika uttalat som äldre behandlingar, och att därför fler schizofrenipatienter blir gravida i dag än för många år sedan? Eller att behandling av den gravida kvinnan med schizofreni måste innehålla inte bara medicinering utan även psykoedukation, där den

gravida lär sig se och acceptera de kroppsliga förändringarna under graviditeten, eftersom ett intermittert förnekande av graviditeten inte är ovanligt för dessa kvinnor.

För den som i likhet med undertecknad gjorde psykiatritjänstgöring för länge sedan då »ångestsyndrom« benämndes neuroser och i princip inte skulle medicineras, får nuvarande frekventa medicineringar av gravida kvinnor en bra förklaring. Effekter, bieffekter och risker med olika farmaka får stor och adekvat plats.

Bland det bästa är författarnas bedömning av felkällor och »confounders« i flera studier. Till exempel revideras 70-talets varningsrop angående enorm riskökning för kongenital hjärtsjukdom efter litium under graviditet. Nyare studier visar visserligen en riskökning för Ebsteins anomali. Men eftersom underliggande risk är så låg blir risken efter litiummedicinering inte högre än 1–2/1000 graviditeter, varför litium åt-

minstone efter den första trimestern till och med är bättre än vissa andra stämningstabilisatorer. Dock bör koncentrationen av läkemedel följas och korrigeras. Likaså får vi lära oss att för vissa farmaka är en snabb dosminskning efter partus väsentlig för att undvika alltför höga nivåer av läkemedlet i kroppen, och därav kommande biverkningar.

De nu så vanliga SSRI-preparaten får ett eget kapitel. Frågan huruvida det är mammans sjukdom eller medicineringen som förorsakar sämre utveckling av kognition och språk hos barnet och den högre risken för låg födelsevikt respektive för tidig födsel diskuteras noga, med en beskrivning av befintliga källor – och frågan kan inte helt besvaras.

Denna lättlästa men ändå uttömmande bok ger en utmärkt översikt över psykiska sjukdomstillstånd och medicinering under graviditet. Bland det bästa är enligt min uppfattning noggrann granskning av källor med diskussion om förekommande svagheter. Boken riktar sig enligt författarna till personal inom mödrhälsovården och till psykiatrer och allmänläkare. Även barnläkaren, som ofta får frågor om läkemedel under graviditet och amning, och som ibland står frågande till mammors plötsliga insjuknande i samband med förlossningen, har en stor glädje av denna bok.

Charlotte Palme Kilander,
överläkare, neonatalsektionen,
Karolinska universitetssjukhuset, Danderyd

ganska tunt med namn utom i den del som ägnas åren från 1960-talet. Svenska grupper som gjort viktiga landvinningar inom neurotransplantation har ett självklart utrymme i den delen och svensk forskning kring neurotransmittorer finns också med.

Medicinshistoria är i stor utsträckning historien om männen inom medicinen och detta gäller också neurologin. Få kvinnor har varit verksamma inom detta fält före år 1950. Man skulle ändå önska att författarna skulle ha ansträngt sig att lyfta fram de få kvinnor som tidigt gjort banbrytande insatser. Augusta Dejerine-Klumpke och Cecile Vogt-Mugnier finns endast nämnda i

samband med sin respektive make och deras egna insatser blir därför föringade. Boken skulle också ha vunnit på att ha ett mer idéhistoriskt perspektiv och man saknar ingående beskrivningar om hur kunskapsutvecklingen i stort påverkade neurologin. Perspektivet är europeiskt/nordamerikanskt, även om andra delar av världen fått egna kapitel, men avsnittet om neurologin i Kina är bara fyra sidor längre än det om Skandinavien.

Att man kan känna tveksamhet till delar av urvalet i denna handbok för ringar inte dess värde för både allmänt medicinsk-historiskt intresserade och för neurologer och boken är en utmärkt bas för den som vill studera neurologins

landvinningar. Med 55 kapitel och 59 författare finns vissa ojämnheter, men många av kapitlen är välskrivna på ett sätt som lockar till fortsatt läsning om hur vi fått vår kunskap om nervsystemet och dess sjukdomar.

Birgitta Söderfeldt
professor och överläkare i neurologi,
Karolinska institutet, institutionen
för klinisk forskning och utbildning,
Södersjukhuset, Stockholm
birgitta.soderfeldt@ki.se